

Vantaxes e aplicación práctica das dietas con DCAD negativo no parto

Neste artigo achegamos recomendacións nutricionais no periparto para que a nova lactación sexa o máis exitosa e evitar as enfermidades máis típicas deste período, como poden ser a hipocalcemia e a cetose.

Javier López¹, José Luis Madera²

¹Xerente do Servizo Técnico de Ruminantes do sur de Europa Kemira

²Xerente de Ventas para España e Portugal Kemira

TRANSICIÓN NO VACÚN LEITEIRO

Nos últimos anos asistimos a un incremento produtivo do vacún leiteiro ano tras ano. Constantemente vemos que as gandaría están levando a cabo melloras nas súas instalacións e no manexo do gando para mellorar as condicións dos animais. Estes avances en benestar son imprescindibles para sacarles o máximo rendemento a uns animais que nos últimos anos experimentaron unha enorme evolu-

ción xenética que lles permite alcanzar elevadas producións. Esta evolución nos campos que acabamos de describir debe ir acompañada dun maior coidado e vixilancia en satisfacer os requirimentos nutricionais dos animais, xa que estes se ven incrementados á vez que se elevan as producións.

Con frecuencia, cando queremos conseguir elevados resultados produtivos modelando a nutrición, poñemos o foco continuamente nas

dietas dos lotes de produción e esquecemos que é imprescindible que os animais deban chegar ao parto nas mellores condicións e cun plano nutricional axeitado. Debemos ter en conta que o período parto é o preámbulo dunha nova lactación e, se o animal non está correctamente alimentado nesta fase, todo o que intentemos mellorar nas dietas de produción verase limitado.

HIPOCALCEMIA

A hipocalcemia é unha das patoloxías máis comúns no periparto no vacún leiteiro. Un 7,5 % das vacas do rabaño poden ter hipocalcemia subclínica, mentres que a hipocalcemia clínica (febre de leite) ten unha prevalencia do 4,2 % do rabaño (Reinhardt *et al.*, 2011). Esta prevalencia varía en función do número de lactación, é menor nas vacas primíparas e aumenta co número de lactacións. Isto é debido, principalmente, a que a múltipara produce maior cantidade de costro e, ademais, as vacas a maior idade teñen menor capacidade de mobilización do calcio.

► A HIPOCALCEMIA SUBCLÍNICA LIMITA ENORMEMENTE O POTENCIAL PRODUTIVO E ELEVA DRÁSTICAMENTE A PROBABILIDADE DE QUE O ANIMAL SUFRA OUTRAS ENFERMIDADES

Xeralmente considérase hipocalcemia subclínica cando a concentración de calcio en sangue é <2 mmol ou 8 mg/dl, algunha revisión máis actual eleva este limiar a 2,125 mmol ou 8,5 mg/dl (Martínez *et al.*, 2012), debido a que por baixo deste nivel se incrementa drasticamente a probabilidade de metrite e outras enfermidades, e hipocalcemia clínica cando o nivel de calcio en sangue é de 1,5 mmol ou 6 mg/dl.

Cando falamos de hipocalcemia, inmediatamente pensamos na hipocalcemia clínica, pero nas nosas explotacións a subclínica ten unha enorme importancia, xa que limita enormemente o potencial produtivo e eleva drasticamente a probabilidade de que o animal sufra outras enfermidades; ademais, é unha patoloxía infradiagnosticada.

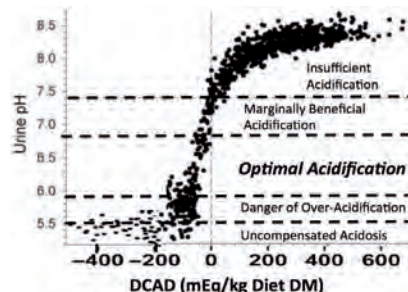
Antes do inicio da lactación as necesidades de calcio aumentan para a produción de costro; ademais, despois do parto ocorre un aumento aínda máis drástico para a produción crecente de leite. Isto sucede porque

hai un secuestro do calcio por parte da glándula mamaria. Este calcio vai complexado con caseína.

DCAD NEGATIVO

A estratexia máis común para evitar a hipocalcemia en vacún leiteiro consiste en fornecer unha dieta cun balance anión-cación negativo.

A alimentación con dietas acidóxeas induce un estado de acidose metabólica que aumenta as concentracións de calcio ionizable en sangue; isto sucede a través de varios mecanismos. ►►

Constable *et al.*, 2017 e Charbonneau *et al.*, 2006

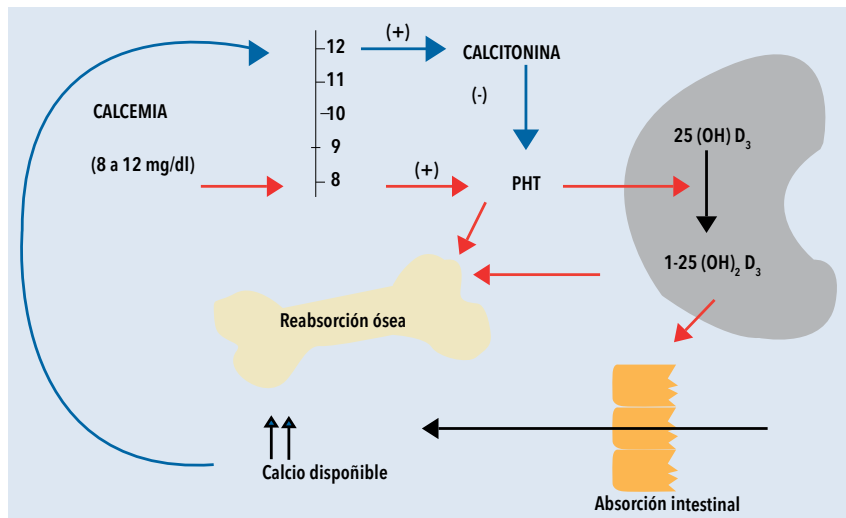
Somos especialistas en:

- Consultoría de calidad de leite en explotacións de España y en el extranjero
- Asesoramiento y gestión de datos para el control de RCS y mastitis
  - Visitas mensuales en granja
  - Consultoría on line
  - Asesoramiento para el control de la bacteriología
  - Chequeo sistema de lavado sala de ordeño y tanque de enfriamiento
  - Prueba de la ATP luciferasa
- Programas de formación del personal de ordeño
- Revisiones estáticas y dinámicas de máquina de ordeño (VaDia)
- Implantación y desarrollo de programas de certificación
  - Guías de buenas prácticas
  - Bienestar animal
  - Huella de carbono
  - Pliegos privados
- Charlas formativas para cooperativas, industrias lácteas y farmacéuticas, tomadores de muestras, grupos veterinarios...

Gescal veterinarios, S.L.P.
Tfnos: 689 123 195 / 669 366 149 | gescalveterinarios@gmail.com

GesQal
veterinarios, S.L.P.

▶ AS VACAS QUE DESENVOLVEN HIPOCALCEMIA SUBCLÍNICA SOFREN UNHA DEPRESIÓN DA FUNCIÓN INMUNE INNATA E MAIOR RISCO DE ENFERMIDADES UTERINAS

Táboa 1. Efecto de reducir o DCAD desde +200 ata -100 mEq/kg en IMS e produción de leite e compoñentes en vacas holstein

Item	Tamaño (Exp.)	Primíparas		Múltíparas		P-valor ²	
		200	-100	200	-100	DCAD	DCAD x parto
IMS preparto (kg m.s./día)	115 (36)	10,3±0,5	9,6±0,5	12,4±0,4	12,0±0,4	0,02	0,49
IMS posparto (kg m.s./día)	86 (26)	12,9±0,9	13,7±0,9	17,6±0,7	18,6±0,7	0,03	0,81
Leite (kg/día)	90 (28)	25,9±1,3 ^c	24,5±1,3 ^c	36,2±1,1 ^b	37,9±1,1 ^a	0,74	0,03
Leite corrixido por graxa (kg/día)	84 (25)	26,6±1,9 ^c	24,5±1,9 ^d	38,8±1,8 ^b	39,9±1,8 ^a	0,9	0,002
GraXa (kg/día)	84 (25)	0,995,±0,073 ^c	0,888,±0,073 ^d	1,438,±0,066 ^b	1,512,±0,066 ^a	0,6	0,006
Proteína (kg/día)	84 (25)	0,755,±0,053 ^c	0,695,±0,053 ^c	1,115,±0,047 ^b	1,139,±0,047 ^a	0,44	0,07

Adaptado de Santos, 2019

Cando se lles administra aos animais dietas con maior cantidade de aniões que de catións, prodúcese unha “acidose metabólica”, a cal provoca unha baixada de Ph sanguíneo. Esta acidificación deriva nun aumento na actividade osteoplástica dos ósos, liberando carbonato cálcico para tamponar o sangue. Ao mesmo tempo, provócase un aumento na absorción de calcio, á vez que se incrementa a excreción en ouriños, o que orixina que, aínda que se excrete máis calcio, tamén medra a concentración de calcio no sangue.

Ao reducir o Ph sanguíneo, aumenta a fracción ionizada do Ca (é a fracción asimilable), con respecto ao Ca total. Ao mesmo tempo, esta acidose metabólica crece a secreción de PHT e a expresión do receptor desta hormona (Rodríguez *et al.*, 2016). A hormona PHT tamén actúa no ril, convertendo un metabolito da vitamina D a 1,25 dihidroxivitamina D3, que regula a absorción de calcio desde o intestino.

BENEFICIOS DE UTILIZAR UNHA DIETA CON DCAD NEGATIVO

Ao longo dos últimos anos publicáronse diversos traballos sobre os beneficios de formular dietas acidoxénicas en preparto. Nunha meta-análise (Santos *et al.*, 2018) concluíron que as vacas múltíparas con dietas acidoxénicas producen máis leite, graxa e proteína que as vacas que recibiron dietas con DCAD positivo en preparto (táboa 1).

Neste mesmo estudo tamén se observa unha maior IMS nos animais que recibiron a dieta con DCAD negativa en preparto e reflíctese que, ao administrar dietas preparto sobre a febre en leite, a incidencia se reduciu do 11,7 % a 2,8 % ao baixar o DCAD de 200 a -100 mEq/kg (táboa 2); ademais, as concentracións de calcio en sangue o día do parto e durante o posparto foron maiores nos animais que recibiron dietas con DCAD negativo. Tamén se observaron os beneficios das dietas con DCAD negativo para a retención de placenta e a metrite. A incidencia de placenta retida e metrite diminuíu cunha redución de DCAD e os benefi-

cios observáronse en vacas nulíparas e paridas. Nesta mesma meta-análise observouse unha redución do número de episodios de enfermidade en posparto, isto concorda co que concluíron (Martínez *et al.*, 2012). Finalmente, demostrouse que as vacas que desenvolven hipocalcemia subclínica sofren unha depresión da función inmune innata e maior risco de enfermidades uterinas.

RECOMENDACIÓNS PRÁCTICAS CANDO SE TRABALLA CUNHA DIETA CON DCAD NEGATIVO

Cando queremos implementar unha dieta cun DCAD negativo, debemos ter en conta unha serie de recomendacións, tanto no que respecta ao manexo como á formulación. O DCAD obxectivo en dietas de periparto debe estar entre -50 e -150 mEq/kg, calculado pola ecuación DCAD= (mEq K + mEq Na) - (mEq Cl + mEq S). Esta cifra non é un número “máxico”, pero sábese que os valores entre este rango reducen drasticamente a febre de leite, hipocalcemia subclínica, retención de placenta, metrite... e melloran a produción de leite. ▶▶

KESSENT® y LysiGEM™
LIDERANDO UNA
GANADERÍA MÁS SOSTENIBLE

La metionina y la lisina son los dos aminoácidos esenciales más limitantes para la producción lechera en los rumiantes.

Los beneficios de la metionina y la lisina son bien conocidos pero, cuando se utilizan de forma concertada, proporcionan beneficios adicionales más allá de la suplementación con el aminoácido individual. Sin su inclusión nunca podremos llegar a maximizar ni optimizar nuestra producción.

KEMIN, como único proveedor de metionina y lisina ampliamente contrastadas, pone a su disposición KESSENT y LYSIGEM.

KEMIN®
RUMINANT
ESSENTIALITIES

[kemin.com/
ruminant-essentialities](http://kemin.com/ruminant-essentialities)

Táboa 2. Efecto de reducir o DCAD desde +200 ata -100 mEq/kg en IMS e produción de leite e compoñentes en vacas holstein

Item (%±SEM)	Tamaño (Exp.)	Primíparas		Multíparas		P-valor ²	
		200	-100	200	-100	DCAD	DCAD x parto
Febre leite (multíparas)	99 (35)	0	0	11,7±2,8	2,8±0,9	<0,002	NE ³
Retención de placenta	73 (22)	12,7±0,7	3,5±2,7	17,0±1,6	9,0±1,6	0,05	0,61
Metrite	42 (12)	34,4±5,6	12,0±5,6	16,3±2,7	9,9±2,7	0,02	0,34
Casos por vaca, n±SEM	108 (35)	0,34±0,07	0,2±0,07	0,39±0,04	0,17±0,04	<0,001	0,56

Adaptado de Santos, 2019

parnos con baixadas de inxestión ou un metabolismo deficiente da glicosa.

Ademais dos valores DCAD, debemos ter en conta os niveis de Ca e P na dieta. As recomendacións de Ca en dietas de parto atópanse entre 0,9 e 1 % sobre MS en dietas non acidificadas e 1,4-1,5 % en dietas acidificadas (Overton, comunicación persoal). Existe un debate entre a conveniencia de aumentar o nivel de calcio en dietas acidificadas.

O nivel de fósforo non debe superar o 0,25 %, xa que niveis máis elevados poden predispoñer á hipocalcemia (Lean *et al.*, 2006), isto é debido a que o aumento das concentracións de P no sangue se controla, inicialmente, mediante a PTH. Ademais, o factor de crecemento de fibroblastos (FGF) 23 producido por osteocitos e osteoblastos regula a concentración de P en sangue (Bergwitz e Jüppner, 2010). En concentracións elevadas de P en sangue, a expresión de FGF23 régúlase á alza, o que axuda a aumentar a perda de P nos ouriños para manter o P en sangue nun rango estreito. Con todo, FGF23 suprime a actividade da 1- α hidroxilasa nos riles, a encima clave responsable da síntese de vitamina D3 activa. Por tanto, se o fosfato en sangue aumenta debido á sobrealimentación de P, as concentracións circulantes de 1,25 (OH) 2 vitamina D3 diminúen, o que pode resultar en hipocalcemia (Bergwitz e Jüppner, 2010). Outro nutriente a ter en conta é o magnesio, o cal é importante non só para previr a hipomagnesemia, senón tamén para mellorar a capacidade da vaca para mobilizar Ca do óso cando é estimulada por PTH. Este nutriente está involucrado no segundo sistema mensaxeiro da PTH e o Mg sanguíneo baixo afecta a resorción de Ca (Robson *et al.*, 2004). Non está claro cal debería ser o contido ideal de Mg na dieta, pero a maioría das recomendacións achéganse ao 0,40 a 0,45 % do DM.

Outro apartado importante para monitorar a nosa dieta parto é analizar os datos de patoloxías. Por exem-

plo, a incidencia de febre de leite en vacas de 2 ou máis partos debería ser <2 %. Tamén debemos analizar a incidencia doutras patoloxías (retención de placenta...).

Debemos procurar utilizar produtos acidoxénicos que non penalicen a inxestión de materia seca, posto que, se xa pola propia acidificación se reduce a IMS, se utilizamos un produto “pouco palatable”, isto agravarase. Ademais, debemos ter en conta que este tipo de produtos teñen un manexo complicado, xa que son “higroscópicos”.

Monitoreo de Ph nos ouriños

As vacas monitoreadas deben levar polo menos dous días tomando dieta acidificante. É conveniente tomar mostras de ouriños dúas veces por semana. O valor obxectivo para todas as vacas debería estar entre 5,0-7,0, cun valor medio óptimo de 6,0-6,2. Se atopamos valores moi dispares, debemos buscar o motivo, que pode ser amoreamento, baixa calidade de mesturado da dieta, diferenza de inxestión entre as vacas, pauta alimenticia dos animais, micción antes de tomar a mostra, patróns de bebida...

CONCLUSIÓNS

A hipocalcemia clínica ou subclínica é unha das patoloxías máis frecuentes no posparto no gando vacún leiteiro. Esta non só é un problema polos problemas que carrega, senón que, ademais, é un factor determinante para o aumento na prevalencia doutras doenzas coma a metrite.

Unha das estratexias máis eficaces para reducir a incidencia desta patoloxía é a formulación de dietas con DCAD negativo en parto, pois este tipo de formulación demostrou ser moi eficaz no descenso deste problema. A acidificación das dietas ten como único inconveniente o descenso na IMS en parto, que pode ser reducido usando produtos que non provoquen unha mala palatabilidade da dieta. ■

Pero formular unha dieta con DCAD negativo sen facer un seguimento da IMS e o Ph urinario pode non servir de nada.

Se temos unha dieta con DCAD -100 mEq/kg e as vacas teñen unha IMS de 10 kg, teremos un DCAD de -1.000 mEq/día, mentres que se temos un DCAD de -75 mEq/kg e unha DMI de 14 kg, teremos un DCAD diario menor ao anterior (-1.050 mEq/día).

Debemos analizar os ingredientes (especialmente as forraxes) con métodos analíticos exactos (os NIR non son exactos para medir minerais) e non utilizar valores tabulados, xa que, se non temos datos exactos dos ingredientes, podemos ter desviacións no DCAD con respecto ao formulado de ata 80 mEq/kg. Este punto é importante porque, se non contamos con datos exactos, podemos atoparnos con resultados non esperados. Se temos un DCAD maior do esperado, pero se temos un DCAD menor, podemos ato-

2021

Vacuno

Seguro de ganado
de reproducción y producción

Se podrá fraccionar
el pago de la prima
en 4 veces.

agroseguro

Incluye saneamiento ganadero.
Asegure la fertilidad de su explotación.

¡Gracias! PORQUE, DURANTE LA CRISIS DE LA COVID-19, CONTINUÁIS
A PIE DE CAMPO GARANTIZANDO NUESTRO ABASTECIMIENTO

PARA SUSCRIBIR SU SEGURO DIRÍJASE A: • MAPFRE ESPAÑA CÍA. DE SEGUROS Y REASEGUROS • CAJA DE SEGUROS REUNIDOS (CASER)
• AGROPELAYO SOCIEDAD DE SEGUROS S.A. • SEGUROS GENERALES RURAL • ALLIANZ, COMPAÑÍA DE SEGUROS • PLUS ULTRA
DE SEGUROS • HELVETIA CÍA. SUIZA S.A. DE SEGUROS • CAJAMAR SEGUROS GENERALES S.A. • MUTUA ARROCERA, MUTUA
DE SEGUROS • GENERALI DE ESPAÑA, S.A. SEGUROS • FIATC, MUTUA DE SEGUROS Y REASEGUROS • SEGUROS CATALANA
OCCIDENTE • SANTALUCÍA S.A. CÍA. DE SEGUROS • MUSSAP, MUTUA DE SEGUROS • AXA SEGUROS GENERALES • BBVA ALLIANZ
DE SEGUROS Y REASEGUROS, S.A. • REALE SEGUROS GENERALES • MGS SEGUROS Y REASEGUROS S.A.